

нової влади. За час існування побачило світ чимало цікавих видань, а документальні свідчення перебігу протистояння між робітниками і керівництвом повною мірою демонструють картину виробничого процесу тих часів.

Список використаної літератури

1. Босько В. Історичний календар Кіровоградщини на 2013 рік. Люди. Події. Факти / Володимир Босько. — Кіровоград : Центрально-Українське видавництво, 2012. — 256 с.
2. Босько В. "На початку було Слово...": Єлисаветград в історії вітчизняної книги і книгодрукування / Володимир Босько // Освітнянське слово. — 2005. — № 3. — С. 8.
3. Бракер Н. Володимир Амвросійович Менчиц (1873—1916 рр.) / Наталія Бракер // Єлисавет. — 1992. — Випуск № 10. — 30 вересня. — С. 3.
4. Вєсь Єлисаветград : справочное издание. — Єлисаветград : [б. и.], 1910.
5. Ежегодник "Голоса Юга": Адресь-календарь и справочная книга по г. Єлисаветграду и уѣзду, съ діаграммами, рисунками, портретами и шаржами / издание редакції газети "Голось Юга". — Єлисаветград : Голось Юга; [Типографія Х. Ш. Немировскаго], 1913.
6. Журналъ засѣданія 1917 г. [Журналъ засѣданія Єлисаветградского уѣздного чрезвычайнаго земскаго собрания 1917 г.]. — [Єлисаветград] : [б. и.], [1917]. — С. 4, 11, 71.
7. Куценко Л. Літературний словник Кіровоградщини / Автор-упорядник Леонід Куценко. — Кіровоград, 1995. — 128 с.
8. Местная хроника // Трудь. — 1910. — № 19. — 21 марта. — С. 3—4.
9. Моисеев Е. Открытое письмо работникам земской типографии / Е. Моисеев // Трудь. — 1910. — № 22. — 11 апреля. — С. 6.
10. Письмо в редакцию // Трудь. — 1910. — № 16. — 28 февраля. — С. 4—5.
11. Романюк Н. Видавнича справа в Єлисаветграді : монографія / Наталя Сергіївна Романюк; за ред. д-ра філол. наук, проф. Миколи Тимошика; авт. передм. д-р філол. наук, проф. Микола Тимошик. — Київ : КВІЦ, 2014. — 154 с.

В статтє проанализированы особенности деятельности типографии Єлисаветградского уездного земства, действовавшей в начале XX века, а именно история создания, издательский репертуар, условия труда печатников.

The peculiarities of the work of publishing house of Yelysavethrad land diet, that worked in early XX century: publishing repertory, cooperation and conflicts between the workers and the management, conditions of publishers' work are analyzed in the article.

Надійшла до редакції 15 червня 2015 року

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК

Оксана Сенченко,
аспірант кафедри видавничої справи
та редагування НТУУ "КПІ"

Ідеології як засіб створення конфліктів

У статті здійснено аналіз та узагальнено аспекти використання ідеологій для створення конфліктів у соціальних системах. Запропоновано та обґрунтовано авторське розуміння застосування діалектики Гегеля для ведення інформаційних війн. Наведено приклади використання ідеологій для створення конфліктів, результатом розв'язання яких є новий світовий лад.

Ключові слова: геополітика, ідеології, інформаційні війни, капіталізм, лібералізм, новий світовий лад, протиборство, світогляд, соціалізм.

Вступ

Багато дослідників у сфері геополітики вважають, що нині триває Четверта світова війна, ініційована Заходом на чолі зі США [1; 2; 3]. Її метою є закріплення за Америкою ролі й статусу "єдиної держави, що керує світом" і встановлення нового світового ладу [4].

Головне завдання Заходу, яке політики намагаються вирішити за допомогою сучасних технологій, геополітики й геоелектроніки, полягає у забезпеченні подальшого розвитку наддержав, використовуючи потенціал інших країн, задля досягнення головної мети — встановлення світового панування.

Ця завдання, якщо має реальні шляхи вирішення, може бути реалізовано тільки за умов, коли:

— Захід підтримуватиме тривалий стан "керованого хаосу" в країнах — жертвах агресії;

— перманентний стан "керованого хаосу" не застосовуватиметься до територій Заходу;

— національні території й інтереси Заходу натомість будуть надійно захищені.

Надзавдання "іншого світу" відрізняються від надзавдань агресора. Вони визначаються глобальним історичним процесом еволюції народів світу, їхнім минулим і національною генетикою, а також наявним рівнем розвитку і світовим статусом держав.

Практично єдиним спільним пунктом, що поєднує інтереси "інших" (тобто країн — жертв агресії), є відмова від "запропонованої їм перспективи", насильно впроваджуваних, чужих для їхньої генетики "цінностей", що підживляють основи автентичного буття й прагнення до виживання. Це може стати головним аргументом і стимулом геополітичної стратегічної гри кожного народу, кожної держави і кожної цивілізації. Нова світова колізія "боротьби надзавдань" і становить сутність основного виклику виживанню людства. Нині вона проявляється в тому, що, з одного боку, маємо штучно організовану перспективу легкого отримання "солодкого життя, як на Заході", гонитву націй за примарою свободи й добробуту (що також є результатом певних геополітичних технологій), а з іншого — твердий

опір національних і релігійних еліт цій експансії, які добре усвідомили, що впроваджуваний західний "торговельний лад" в остаточному підсумку уособлює "троянського коня", якого використовують у підкоренні народів "іншого світу" їхні спільні вороги: закулісна світова влада і Сполучені Штати Америки.

Управління конфліктами

У XX ст. репресивні апарати тоталітарних держав вели активну ідеологічну війну із носіями чужих ідеологій. Зокрема, "холодна війна" відбувалася між Заходом і Радянським Союзом, а фактично — між різними ідеологічними системами: соціалістичною і капіталістичною.

Головною метою інформаційних війн, на відміну від класичних, є не захоплення територій, а контроль над свідомістю людей і встановлення особливого виду влади під назвою "новий світовий лад".

Американські стратеги невидимих війн використовують будь-які ситуації для реалізації концепції "керованого хаосу": протиріччя між партіями і блоками, які штучно провокують закулісні агенти США серед лідерів об'єднань; розпалювання міжнаціональної ворожнечі; територіальні претензії тощо.

Варто пам'ятати, що глобальною метою представників американського істеблішменту є новий світоустрій, незалежно від того, до якої партії вони належать і яку ідеологічну доктрину сповідують.

Чи існуватиме спільна мета, якщо члени істеблішменту діють один проти одного? Відповідь на цей уявний політичний парадокс знаходимо в логіці Гегеля. У діалектичному процесі зіткнення протилежностей виникає синтез. Приміром, протистояння лівого і правого флангів політичного спектра призводить до їхнього синтезу, утворення нової політичної системи, а не лівої та правої гілок. Цей конфлікт протилежностей потрібний для внесення змін, а термін "управління конфліктом" визначає засоби їхнього досягнення.

У гегельянській системі боротьба необхідна для подальшого розвитку, синтезу. Крім того, для Гегеля і систем, заснованих на його логіці, держава — це абсолют, котрий вимагає повної покори від індивіда-громадянина [5]. Людина не існує сама по собі в так званих органічних системах, вона потрібна лише для того, щоб відігравати певну роль у діяльності держави. Свободи індивіда не було ні в гітлерівській Німеччині, ні в марксистів, не буде її й за нового світового ладу.

Отже, держава — домінанта, а конфлікт використовується для створення ідеального суспільства. Свобода індивідів, відповідно, виявляється у підпорядкуванні правителям.

Отже, хто або що є державою? Вочевидь, еліта чи істеблішмент, які самі себе призначили керувати нею.

Для істеблішменту неважливо, які терміни використовувати — "лівий", "правий", "демократичний", "республіканський", "секулярний" або "релігійний", — доки дискусія стримується у межах обговорення держави й влади [6]. Це загальна особливість між, здавалося б, абсолютно різними позиціями, які обрали представники влади, — вони мають спільну вищу мету, для досягнення якої потрібна боротьба ідей. Допоки тема прав індивіда не представлена в дискусії, зіткнення концепцій створює конфлікт, необхідний для провадження змін.

Оскільки мета — це тотальний контроль, основну увагу приділено глобальному мисленню, тобто інтернаціоналізму. Це робиться за допомогою всесвітніх організацій і міжнародного права.

Для створення конфлікту потрібні ідеологічні утворення, в основі яких перебувають антагоністичні протилежності, що повинні призвести до протистояння. Одна з ідеологій визначається як теза, інша — як антитеза. Згідно з

діалектикою Гегеля, боротьба ідеологій спричинить виникнення синтезу чи нового світового ладу, до якого прагнуть провідники полярних ідеологій.

На першому етапі в інформаційне середовище поневоленого суспільства, поза межами контролю свідомості, впроваджується певна ідеологія (теза). Нею може бути, наприклад, комуністична, ліберальна чи ідеологія націонал-соціалізму. Поступова популяризація нової доктрини дає можливість сформувати суспільство, яке підпорядковуватиме власні дії уніфікованим канонам.

Інші країни пропонують протилежну за можливостями реалізації ідеологію (антитезу), що також поступово втілюється в життя за допомогою засобів масової інформації.

Країнам — жертвам агресії надається фінансова і технологічна допомога для реалізації засад ідеологій та покращення рівня життя суспільства. Через певний час держави, що мають різні ідеології, провокують на конфлікт — війну.

Що таке ідеологія?

Чіткого визначення цього поняття немає. За радянських часів слово "ідеологія" вживали неохоче. А якщо і застосовували, то частіше в негативному сенсі, оскільки К. Маркс, як і Наполеон III, розумів її як хибну (перекручену) форму свідомості [7]. Марксизм у Радянському Союзі офіційно розглядався як наука, а не ідеологія. Водночас у партійному апараті були спеціальні функціонери, і навіть відділи, які провадили роботу, що мала назву ідеологічної.

Слово "ідеологія" увів у обіг французький філософ Дестю де Трасі наприкінці XVIII ст. Він застосовував його в значенні "наука про ідеї", яка покликана з'ясувати джерела "наших поглядів, уявлень, переконань, аби ми були здатні подолати упередження та ілюзії, які спричиняють непорозуміння і конфлікти між людьми" [8]. Дослідження загальних принципів і законів виникнення ідей дає змогу, на його думку, сформувати тверде підґрунтя для політики, етики, виховання тощо.

За радянської влади тривалий час роль ідеології-світогляду виконував марксизм, який на Заході відносили саме до ідеології поряд з маоїзмом, націонал-соціалізмом, фашизмом та ін. Крах цих учень оголосили кінцем епохи ідеологій і початком епохи деідеологізації. Західне суспільство розглядало як неідеологічне, пов'язуючи слово "ідеологія" винятково з комунізмом (марксизмом, ленінізмом), фашизмом, націонал-соціалізмом.

У пострадянській Україні цей термін вживають доволі часто. Порушують питання про ідеологічний вакуум (після скасування марксизму-ленінізму) чи ідеологічний хаос; про потребу ідеології для партій, влади й навіть народу загалом; складають тексти, що претендують на роль ідеологій.

Якщо переглянути визначення ідеології, подані у філософських і соціологічних творах, і судження про неї, то вражають розбіжності, поверховість, марнослів'я, еkleктичність і повний брак навіть найменших натяків на наукове розуміння одного із найважливіших соціальних явищ. А без академічних, відповідних до критеріїв логіки, визначень жодні розмови на тему ідеології позбавлені змісту.

Соціальні об'єкти і завдання ідеології

Соціальні об'єкти — суть об'єднання людей, а індивіди — члени цих об'єднань. Структура світу є результатом комбінування елементарних частинок — атомів. Панівна ідеологія у кожному суспільстві існує незалежно від того, чи має вона визначення у повному обсязі [7].

За змістом ідеологію можна охарактеризувати як сукупність понять, суджень, ідей, навчань, концепцій, переконань, думок тощо про все те, що в певних умовах і в конкретній спільноті вважається важливим для того, щоб людина усвідомлювала себе й власне природне й соціальне

оточення. Аби визначити, які властивості має ця сукупність і які функції виконує в житті, слід розглянути її як частину комплексу соціальних явищ.

Ідеологій багато. Вони різні за складом суджень, але загалом охоплюють явища, які потрапляють до сфери уваги певних людей і відбиваються в їхній свідомості у формі ідеологічних суджень.

Специфічна соціальна роль (функція) ідеології — не пізнання реальності, не творіння, не розвага, не інформація про події тощо (хоча це не виключається, а передбачається), а формування в особистості певної моделі сприйняття явищ навколишнього середовища й життя. Інакше кажучи, специфічна функція ідеології — моделювання поведінки людей через вплив на їхню свідомість у потрібному напрямі.

Ідеологія не виникає самотійно, її планомірно розробляють творці концепцій. Проте лише задекларувати доктрину замало, текст має містити визначену соціальну роль, адже певна сукупність людей використовуватиме його як засіб впливу на іншу спільноту задля досягнення глобальної мети.

Першу сукупність людей назвемо суб'єктом ідеології, а другу — об'єктом впливу. Суб'єкт ідеології свідомо використовує потрібний ідеологічний текст для трансформації свідомості людей, які становлять об'єкт впливу, в потрібному напрямі.

Завдання ідеології — стандартизація світогляду громадянськості, тобто вироблення уніфікованого способу розуміння явищ буття. Ідеологія надає людям апіорну систему інтелектуальних координат, що дозволяє певною мірою орієнтуватися в соціальному середовищі, зокрема в інтересах, що задає суб'єкт ідеології. Хоча творці розробляють концепції на основі пізнання реальності, проте використовують як апіорний інструмент впливу на свідомість. Із цього погляду ідеологія не гірше й не краще наукових, літературних, політичних й інших словесних конструкцій (текстів), котрі, однак, мають інші соціальні функції.

Отже, ідеологія має привчити велику кількість людей сприймати певні явища реальності й робити певні вчинки під впливом цілеспрямованих ідей. Для цього буття слід відобразити так, щоб мету було досягнуто якомога простіше.

Наприклад, щоб спонукати громадян країни захищати її від ворога, адепти ідеології створюють апологетичну картину суспільства, тобто виокремлюють і підносять його чесноти й позитивні риси, натомість применшують або взагалі замовчують недоліки. Паралельно нівелюються переваги й підкреслюються вади ворожого соціуму. Образ ворога має викликати ненависть, що і є головним завданням мас-медіа як засобів ведення інформаційного протистояння.

Критерії успіху ідеології

Успішне досягнення мети завдяки ідеології вимагає від неї підпорядкування певним критеріям: бути зрозумілою об'єктам, на які спрямована; відповідати інтересам і бажанням цих людей, їхнім умонастроям; об'єкт повинен сприймати її як вмотивовану та переконливу; концепція має бути адекватною реальності, в якій перебувають ідеологічно опрацьовані люди.

Ідеологія загалом — не інструкція для впливу і не кодекс правил поведінки, хоча передбачає й такі функції. Це засіб, який допомагає робити бажаний "поворот м'язів" у керованих людях, що позначається на їхніх вчинках, способі мислення тощо.

Ідеологія характеризується силою впливу на осіб, ступенем ефективності. Він має бути доволі високим, щоб доктрина вижила як актуальне соціальне явище і потужний важіль маніпуляції. Якщо вона не відповідає певному мінімуму, то текст зазвичай не виконує функції ідеології. Як наслідок, теорія полишає сцену історії. Ступінь

ефективності залежить від багатьох факторів, зокрема і від стану об'єкта ідеологічного впливу, витрат на поширення, ступеня адекватності тощо.

Ідеології створюють, аби завладати свідомістю певної категорії людей. Однак замало винайти ідеї, мають бути задіяні особистості, котрі їх впроваджують. Коли виконавців багато і вони володіють часом і засобами, то організуються й виробляють особливу технологію ідеологічної обробки людей, використовуючи літературу, театр, живопис, кіно, телебачення.

"Особливим різновидом ідеології є так звані "політичні ідеології", — зазначав український філософ В. Лісовий. — Політичні ідеології — це певні сукупності взаємопов'язаних ідей, цінностей, символів та ритуалів, призначених об'єднувати людей заради спільних політичних дій" [8].

Ідеологій було багато в минулому, чимало їх і нині. Вплив одних на життя людей і хід історії мізерний, інші ж визначають спосіб розвитку соціуму, характер народів і історичних епох. Прикладом доктрин глобального й епохального масштабу є відомі світові релігії й марксизм, а короткочасних — ідеології партій, суспільних рухів, сект.

Ідеологія деформує реальність переважно задля виконання певної місії в житті людей. Соціальна сутність полягає, власне, не у викривленні картини світу, а в тому, які саме засоби й техніки застосовуються та з якою метою. Ідеологія не лише формує й організує свідомість людей, а створює й нав'язує певні світоглядні стереотипи (алгоритми), що мають вияв і в схемах поведінки.

"Чи потрібна державі ідеологія? Багато тепер мають сумнів, кажучи — плюралізм думок, — зауважував академік М. Амосов. — Я вважаю — необхідна. Ідеологія визначає державний устрій і громадяни мають вірити, що він справедливий" [9].

Тому певні доктрини є важливою зброєю в інформаційному протистоянні під час війн і революцій. Зробимо стислий аналіз відомих ідеологій і визначимо їхні характерні риси й недоліки.

Що таке лібералізм і в чому його небезпека?

Лібералізм походить від французького слова "ліберте" — свобода — і визнає за кожною людиною невід'ємне право на свободу особистості і недоторканності приватної власності. Основною цінністю для лібералізму є особистість, атомізована людина. Держава в ліберальному розумінні — це сукупність цих індивідуумів, яка має лише одну мету — захищати їхні приватні інтереси.

Ліберальні принципи вперше було проголошено в Америці, відтак у Франції під час Революції; в "Декларації прав людини й громадянина" регламентовано певні формальні свободи: слова, зібрань, друку, союзів, економічну тощо — засади ліберальної держави [10].

Лібералізм, проголошуючи особистість найвищою цінністю, призводить до того, що люди ігнорують власні обов'язки перед нацією і державою та одне перед одним, піклуючись винятково про особистий добробут. Панування ліберальних принципів спричиняє руйнування соціуму й держави через побудовані на їхньому підґрунті державну систему (демократію) й економічний лад (капіталізм).

Проект лібералізму є проектом світового фінансового панування Глобальної фінансової олігархії (ГФО). В ньому для управління іншими народами використовують фінансово-олігархічні важелі, дезінформацію й аморальність у владній системі управління.

Ліберальна доктрина неминуче потребувала доповнення (згідно з класичною теорією держави) спотвореними структурами заможних людей, що ідеологічно вмотивовано в концепції неолібералізму. Вона зумовлює побудову викривленої державності (олігархо-охлократії), в якій немає

традиційної моральної ідеологічної структуризації суспільства. При цьому, природно, із соціального устрою зникають духовні складові (етика, добродійність), які суспільно не заохочуються. Такий симбіоз ліберальних декларацій та фінансово-ідеологічної структуризації суспільства реалізується нині для загального світоустрою, світової глобалізації [11]. Впровадження такої доктрини відбувається і в західному світі, і в Україні зокрема.

У межах неоліберальної теорії діють роз'єднані приватні власники та корпорація "ідеологів" і фінансистів зі спотвореною ідеологією. Для закріплення "ідеологічної", політичної та економічної влади ця спільнота здійснює контроль над наукою, купує засоби масової інформації, політичні партії та владу "національних" держав.

Що таке капіталізм і до чого він веде?

Лібералізм стосовно економіки породжує капіталістичний устрій за принципами недоторканності приватної власності й повного невтручання держави в господарську діяльність. За капіталістичної моделі держава — це "нічний охоронець", який спостерігає, аби ніхто не зазіхав на приватну власність. Господарське життя ґрунтується на повній свободі конкуренції між підприємцями.

Погляд на приватну власність як на невідчужуване право особистості й на державу як на "нічного охоронця", що не в змозі втручатися в господарське життя, призводить до того, що свобода конкуренції перетворюється на свободу експлуатації, до пригнічення робітників і класової ворожнечі. Капіталісти намагаються отримати прибуток не лише через збільшення й здешевлення виробництва, а й завдяки зменшенню заробітної плати працівникам.

Капіталізм призводить до того, що капітал переростає національні кордони: на зміну національному, виробничому і торговому йде інтернаціональний, міжнародний фінансовий капітал.

Крайнощі капіталізму породжують стихійний протест — соціалізм [10].

Що таке соціалізм?

Соціалізм — це напрям соціально-політичної думки, засади якого передбачають усунення соціальних елементів несправедливості через рішучу зміну панівного ладу, знищення релігії, нації, сім'ї та власності й переходу господарства до рук народу. Найбільшого розвитку соціалізм досяг у марксизмі, так званому науковому комунізмі.

Марксизм виходив із визнання того, що основу життя становить економічний фактор — спосіб виробництва, який визначає характер суспільного ладу, соціальний поділ тощо. Історія світу, на думку марксистів, є постійною боротьбою класів. Нині панує капіталістичний лад — економічна влада, відповідно, політична влада перебуває в руках капіталістичного класу.

Капіталісти володіють усіма засобами виробництва, експлуатують та пригнічують робітників, за чий рахунок живуть, нічого не виробляючи.

Робітники прагнуть звільнитися від гніту, тому між ними й капіталістами триває постійна боротьба. Проте капіталістичний устрій теж зазнає певних загроз. Він побудований на повній свободі економічної діяльності: кожен магнат у гонитві за прибутком прагне виробляти якомога більше. Отже, періодично відбувається перевиробництво, переважає пропозиція товарів і, відповідно, виникають економічні кризи. Вони частішають, підсилюються і настане, зрештою, криза, згубна для капіталістичного ладу, який буде знищено, а економічна й політична влада перейде до рук робітників.

Капітали зосереджуватимуться в колі обмеженої кількості підприємців, число капіталістів постійно зменшувати-

меться; з одного боку, відбуватиметься так звана концентрація капіталу, а з іншого — зубожіння трудящих і зростання їхньої класової свідомості — ненависті проти магнатів.

Після повалення капіталістичного ладу встановлюється "диктатура пролетаріату" — панування класу робітників, яке врешті-решт призведе до так званого безкласового суспільства і повного комуністичного ладу.

Після повалення капіталістичного ладу економічний добробут пролетаріату має покращитися, оскільки зникнуть плутократи, й до робітничого прошарку разом із політичною владою перейдуть і засоби виробництва.

У чому провокація соціалізму?

Сьогодні ідеї К. Маркса піддано нищівній критиці. Марксизм вчить, що спосіб виробництва матеріальних благ визначає характер соціального, політичного та інтелектуального життя, тобто в основу покладено економічний фактор. Насправді, не він вирішальний, усі чинники соціального життя взаємозалежні. Приміром, якщо економіка впливає на соціальний і політичний лад, релігію, то й соціальні та політичні відносини, релігія позначаються на економічних чинниках. Історія містить багато прикладів, коли поведінку людей моделювали ідеї, далекі від економіки, незалежні від неї і навіть цілком протилежні.

Помилковим є вчення марксизму і про класову боротьбу. Марксизм поділяє світ ніби на два табори: пролетаріат — капіталісти. Однак у соціумі їх набагато більше. Те, що марксизм розуміє під одним капіталістичним класом, насправді не є цілим, а поділяється на низку окремих класів. Робітників також можна виокремити у кілька груп з яскраво вираженими протилежними інтересами: робітники, землероби, ремісники тощо [10].

Марксистичні вчать, що кожен продукт є результатом фізичної праці, його цінність визначається часом, витраченим на виробництво. Вони вважають, що будь-яка робота залежить здебільшого від фізичних зусиль, ігноруючи той факт, що їй зазвичай передують розумове зусилля. Тому адепти цієї ідеології вважають, що власники підприємств не беруть участі у процесі виробництва. Продукти на підприємствах і заводах створюють робітники, а підприємці, залишаючи частину товару в себе, грабують їх. Ліквідація капіталістичного ладу, за марксистською теорією, поліпшить становище працівників, оскільки зникнуть експлуататори. Проте після революції 1917 року, коли були знищені підприємці, життя робітників не лише не покращилось, а й значно погіршилось. Магнатів, зацікавлених у підвищенні продуктивності виробництва, замінили індіферентні державні чиновники і, як наслідок, — економічна руйнація, яка тривалий час спостерігалася після революцій.

Демократія, партії, свобода

Ті, хто приватизував слово "демократія", давно використовують його семантику як інформаційну зброю. Маніпуляція суспільною свідомістю за допомогою ідеологічних настанов, ліберал-капіталістична експерткратія базуються на примітивній схемі двох понять — "демократичні" та "недемократичні" (поділяючи останніх на "тоталітарні" і "авторитарні").

Лібералізм спочатку втілював ідею свободи — не лише людини, а й підприємництва. Це автоматично поставило цю теорію на службу капіталу. Зокрема, у свідомості ліберальна ідея "свободи для усіх" поступово змінилася концепцією "свободи від усіх", свободи, що пригнічує слабких заради реалізації свавілля сильних. Ця деградація пройшла непоміченою. Сьогодні ліберали "природно" перейшли на службу найвпливовішої частини бізнесу — корпоратократії та фінансової олігархії [10]. І неважливо, що в так званих демократичних країнах, де владу утримують партії, що

представляють інтереси фінансової олігархії, обстоювання прав людини перетворилося на захист:

- інтересів меншин — проти законних прав більшості;
- пожадливістю експлуататорів — проти прав експлуатованих;
- свавілля монополій і придушення конкурентів під виглядом "вільної торгівлі";
- свободи слова — винятково власної думки панівної еліти (аж до цензури і заборони слів опонентів, під прикриттям звинувачень в "екстремізмі").

Захист політичних прав народу трансформувалася у відстоювання глобальних інтересів американської держави і тверде переконання, що легітимність влади в будь-якій країні дає не власний народ, а винятково адміністрація США.

За поняттям "демократія" — як політичним режимом і відповідною ціннісною системою — стоять Захід, Європа і США. Західна економіка зросла завдяки експлуатації колоній, а демократія досі існує, фінансово використовуючи "рабів" третього світу. Сьогодні "штамп у паспорті держави" — "недемократичний" — означає, що надалі країна може піддатися килимовим бомбардуванням із застосуванням збіденого урану.

"Демократія" і "свобода" — два терміни, завдяки яким Захід підкорив чимало країн. "Відродження надії" — розірвало на частини Сомалі, "Свобода Іраку", перейменована в "Нову зорю", — знищила незалежність Іраку, "Непохитна свобода" — Афганістан, "Об'єднаний захисник" — Лівію. Хто наступний?

Проте країни не в змозі висунути переконливі контраргументи, оскільки "монополісти семантики демократії" чітко визначили її ознаки, а саме:

- вільна діяльність різноманітних партій і об'єднань, що функціонують у межах Конституції;
- ідеологічний плюралізм, тобто співіснування в суспільстві різних течій, концепцій і водночас брак панівної ідеології;
- формування органів влади виборчим шляхом;
- наявність у суспільстві демократичних прав і свобод, гарантія їхньої реалізації.

Отже, поділяючи держави на "демократичні" і "недемократичні", згідно з діалектикою Гегеля, маємо тезу і антитезу, боротьба між якими веде до синтезу — нового світового ладу.

Ідеологія має спиратися на світогляд

Життя людини не можна зводити до тваринного існування, до боротьби за виживання, до пошуку засобів на прожиття. Як наголошує український вчений О. Бойдунник, "кожний акт, кожний почин, кожна акція, як і саме життя, і кожна система, в яку це життя вкладається, мусять мати провідну ідею, мусять мати дійсно становий хребет. Але тим становим хребтом не може бути одна політично-стратегічна доктрина. Політично-стратегічна доктрина як акція виростає на стійкій, як криця, твердій основі й провідній ідеї, яка якщо не є, то має стати змістом життя людини. Відійти у вічність людина готова лише за ідею, в яку вірить, як у вічну правду" [12]. Такою вічною правдою не є і не може бути жодна політично-стратегічна концепція, а отже має бути провідна ідея. З цього випливає логічний висновок: становим хребтом для будь-якої боротьби може бути лише ідеологія, що спирається на світогляд.

Що ж таке світогляд?

У житті кожної людини є періоди, коли вона замислюється над проблемами змісту і мети існування, власної поведінки у соціумі, взаємодії з іншими індивідами, життєвими орієнтирами. Такі запитання є свідомим чи несвідомим пошуком вектору розвитку і, відповідаючи на них, кожна людина є творцем особистого світогляду.

"Сам по собі світогляд, це не містика, ані метафізика, ані тим більше теорія. Світогляд має справу з дуже конкретним і практичним життєвим питанням. Він дає нам відповідь на питання, що таке світ і яке наше місце і роль у тому світі; вказує нам, як ми повинні влаштувати своє особисте життя і нашої родини; вказує нам, як ми повинні співжити з нашими сусідами, ближчими і дальшими, з якими разом творимо спільноту і з якими такої спільноти не творимо; та в кінці дає нам відповідь на питання, до чого прямуємо" [12].

Отже, світогляд є основою, фундаментом, на якому будується життя кожної людини і суспільства загалом. На ньому, як на добре підготовленому ґрунті, народжуються і зростають ідеї, які є дороговказом до обраного образу світу.

Таємна містична влада, спотворюючи світоглядну доктрину, встановлює власну ідеологічну модель, використовуючи як концептуальну методологічну зброю поневолення світу.

Ідеології як інформаційна зброя

У світлі радянського трактування марксистсько-ленінської філософії всесвіт був поділений на матерію і свідомість. Надалі все зводилося до визначення, що є первинним, а що вторинним. Відтак із цих позицій науковці піддавали критиці інші філософські концепції та школи, що зрештою дало змогу світовій закулісі керувати цивілізаціями. На базі цих загальнофілософських знань формувалися методологічні стереотипи, які забезпечували ефективність ідеологічної зброї. Зокрема, моделі живої природи, на основі знань методології, успішно переносилися в соціологію (закони виживання та зміни видів, автосинхронізації тощо) і використовувалися для управління в глобальному історичному процесі. Саме стереотипи живої природи соціологія використовує для створення біологічного середовища-провідника — біороботів.

Згідно із законом часу ідеологічна зброя формує глобальний політичний вектор розвитку народів світу на століття. Саме на цьому рівні відбувається створення концепцій еволюції суспільств. На базі методологічних стереотипів виникають різноманітні теорії (комунізм, соціалізм, синдикалізм, анархізм, лібералізм) і релігійні течії. Вони безпосередньо впливають на економіку (через біороботів) і на людину, виховану на ґрунті певних теорій [13].

Війна ідеологій — комунізм і націонал-соціалізм

Після Револуції 1917 року Сполучені Штати Америки постійно надавали економічну і технічну допомогу Радянському Союзу. Формуючи економіку молодої держави, забезпечуючи її технологіями і макроекономічними моделями, американський істеблішмент спрямував її розвиток в потрібне русло і тримав його під пильним контролем. Отже, проамериканське лобі в економіці СРСР виникло не з впровадженням "перебудови", а існувало від початку, оскільки, власне, й сприяло утворенню Країни Рад.

Дію інструментів впливу США на розвиток європейських держав переконливо доводить історія Третього Рейху. Німеччині першої половини ХХ століття присвячено чимало досліджень учених багатьох країн світу. Авторів цікавить не стільки нацистський режим з його культовою ідеологією і перипетіями внутрішньополітичної боротьби, скільки механізм економічної підтримки цієї влади. Ретельне вивчення секретних документів і приватних свідчень уможливило сенсаційний висновок: міжнародні банки відіграли ключову роль не лише в політичній кар'єрі рейхсканцлера, а й в економічному забезпеченні військової машини Німеччини.

Розв'язання Другої світової війни було вигідним впливовим промисловцям і фінансистам США: Моргану, Рокфеллеру, Куну, Ламонту, компаніям Дженерал електрик, Стендарт ойл, Форд, Лейб енд компані, банкам Чейс енд

Манхеттен, Нешнл сіті й іншим. Вони свідомо підштовхували СРСР і Німеччину до військових сутичок, знаючи, що це принесе їм надприбуток.

Отже, виникає чимало принципових запитань. Навіщо банкірам з Уолл-Стріт водночас підтримували і СРСР, і нацистську Німеччину? Чому вони однаково прихильні й до Гітлера, й до Сталіна? Чому державна політика перетворюється на відверту брехню, а реальні історичні факти ретельно приховуються від громадськості?

Досліджуючи проблеми геополітики і геоeкономіки, легко дійти висновку, що головними мотивами дій можновладців, каталізатором зіткнень є боротьба істеблішменту за новітні технології, володіння джерелами енергії, реальне забезпечення паперових грошей тощо.

Проте виникає цілком резонне запитання: кого приховує загадкове слово "істеблішмент"? Це здебільшого представники міжнародної олігархічної системи, яку В. Ленін визначив як державно-монополістичний капіталізм, з вищою формою — імперіалізмом (відома праця "Імперіалізм, як вища стадія капіталізму" вельми актуальна й донині). Характерними рисами цієї системи політик називав зрощення, злиття промислових монополій і фінансового капіталу з державою і вважав закономірною особливістю еволюції капіталізму. Цей процес розвивався упродовж XX століття і триває й досі. Проявом є підтримка економічного розвитку Радянського Союзу і Третього Рейху.

Однак хто саме представляє у суспільстві "істеблішмент", які його мета і форми діяльності? Виявляється, його члени — найбагатші американські сім'ї: Рокфеллери, Девідсони, Пейни, Харрімани й інші, під контролем яких перебувають провідні галузі промисловості та великі компанії. Поступово розширюючи сфери впливу в інститутах влади, Білому домі, засобах масової інформації, політичних і громадських організаціях, судових органах і Церкві, істеблішмент має власні фонди і мозкові центри, дослідницькі, консультативні і владні структури. Швидке зростання і просування у вищих коридорах влади панівної еліти призвело до формування різноманітних транснаціональних об'єднань: Тристоронньої комісії, Більдерберзького клубу, Ради з міжнародних зв'язків та інших організацій, в яких члени істеблішменту посіли почесні місця. Зрозуміло, що такі інституції створюються здебільшого для захисту власних інтересів, контролю над владою; вони передбачають і заходи попередження будь-якої небезпеки чи загрози добробуту і процвітанню представників панівної верхівки.

Вивчення організації воєн і революцій дає відповіді на ключові запитання сучасності. Методологія дослідження — діалектичний підхід до історичного процесу. Доктрина Гегеля використовується під час аналізу стратегії й тактики "організованого конфлікту". Суб'єктом-організатором виступають політичні механізми істеблішменту, як об'єкти дії — європейські країни: Росія і Німеччина. Зокрема, фінансування більшовицької революції і радянської економіки було певною стратегічною "тезою". "Антитезою" стала підтримка нацистів. Зіткнення двох діалектичних протилежностей, точніше їхнє взаємознищення під час Другої світової війни, спричинило "синтез", перемогу "третьої сили", яка врегулювала конфлікт із вигідними для себе наслідками.

Головною метою подібних зіткнень є встановлення нового світового ладу, за якого істеблішмент відіграватиме провідну роль. Застосування цієї схеми підтверджено безперечними фактами, і після закінчення Другої світової війни вона неодноразово використовувалася, приміром, у Китаї, Анголі, на Близькому Сході, а нині — в колишній Югославії і на руїнах СРСР.

Історію революцій і воєн можна зрозуміти тільки з урахуванням діалектики Гегеля, простіше кажучи — конт-

рольовані конфлікти створюють історію та керують нею. Діалектика підносить це спровоковане протистояння на вищий рівень: будь-яка дія (теза) викликає протидію (антитезу), а колізія між ними призводить до синтезу.

Сучасний синтез, до якого прагне істеблішмент, — це, як зазначалось, новий світовий лад, якого, проте, без керованого конфлікту не існуватиме. Ось чому міжнародні банкіри підтримували водночас і німецьких нацистів, і Радянський Союз, і Північний В'єтнам і Північну Корею, непримиренних ворогів Сполучених Штатів. Зіткнення ворожих сил давало не лише миттєву вигоду — світ все ближче просувався до єдиного світового ладу. Цей процес триває і нині.

Що відбувається сьогодні?

Останніми роками, як і в період між двома світовими війнами, західне суспільство занурилось у безодню невідомості мети і завдань. Вкотре виявилось, що у соціумі немає чіткого напрямку руху і програми розвитку, виникла криза втрати змісту. Почуття розгубленості й паніки стало ще гострішим під впливом трьох факторів, що раніше не фігурували в перспективних планах. Один із цих чинників — загроза перенаселення, що з кожним десятиріччям стає все актуальнішою. Другий — руйнування довкілля внаслідок нарощування індустріального потенціалу і погіршення екології. І, нарешті, третій — перспектива ядерного холокосту.

Ці три перспективи кидають зловісну тінь на життя західного суспільства — тінь, що зводить нанівець віру в майбутнє. Не дивно, що стикнувшись з такою ситуацією, Захід шукає нового ворога, намагається спроектувати ідеологію так званої "холодної війни-2".

Теоретики інформаційних протистоянь розробили чимало варіантів їхнього ведення. Вражає кількість нетрадиційних видів озброєння, котрі часто застосовують таємно, а отже виявити агресора надзвичайно важко.

Системні концепції мережецентричних війн "м'якої сили", розроблені Дж. Наєм, і теорія "керованого хаосу" С. Манна (як логічне продовження "м'якої сили") є об'єктами активних дискусій в академічних і експертних колах [14].

Сьогодні все частіше лунає слово "війна". Різноманітність методів протистояння надзвичайна. Розроблено озброєння, яке використовують таємно: кібер-, психофізіологічна і поведінкова зброя тощо [15]. Потужними засобами боротьби є фінансові, економічні й технологічні санкції тощо [4].

Сьогодні найвоєвничішою країною є США. Доктрина глобального домінування, розроблена її правлячою елітою, мала реалізуватися через мережецентричні війни. Культурно-інформаційне панування забезпечували інструментарієм "м'якої сили", а геополітичну перевагу — методом "керованого хаосу". Для жорсткого політичного протистояння і упокорення незгодних передбачалися "кольорові революції".

Незважаючи на безпрецедентне насичення інформаційними технологіями збройних сил США і союзників, реальні результати їхніх військових кампаній останнього часу мізерні. Про це свідчить іракська катастрофа, що перейшла сьогодні у стадію формування "Ісламської держави" (раніше — "Ісламської держави Іраку і Леванта"); ганебне виведення американських і союзних військ із Афганістану; агресія в Лівію і вбивство американського посла в Бенгазі — супутні цьому події.

Практика переконливо довела, що використання лише таких методів, як насичення збройних сил електронними технологіями, підвищення ролі систем збирання, опрацювання і трансляції інформації не здатне принести перемогу навіть у протистоянні з іррегулярними формуваннями і слабкими військовими підрозділами. Іншими словами, мережецентричний спосіб ведення війни — це важливий інфраструктурно-технологічний компонент сучасної системи

управління військами і організації ведення бою, але зовсім неефективний засіб забезпечення глобального домінування.

Переважає частина проблем, з якими стикаються нині США в найрізноманітніших куточках планети, від Єгипту до Іраку, від Нігерії до Афганістану, є результатом нерозсудливих авантюрних дій американської влади, значною мірою пов'язаних із реалізацією стратегії "керованого хаосу".

Інформаційна війна з використання ідеологічної зброї — це протистояння нового типу, його метою є свідомість людей, якою можна керувати й маніпулювати, підпорядковуючи волю індивідів, які здебільшого не відчувають і не усвідомлюють, що є об'єктами запланованого інформаційно-психологічного впливу.

Список використаної літератури

1. Гродненский Н. Четвертая мировая: США в войне за мировое господство / Николай Гродненский. — Минск : В. П. Ильин : Белорус. дом печати, 2004. — 347 с.
2. Лисичкин В. Третья мировая информационно-психологическая война / В. А. Лисичкин, Л. А. Шелепин. — 2-е изд. — Москва : Ин-т соц.-полит. исследований, 2000. — 304 с.
3. Панарин И. Н. Информационная война и геополитика / И. Н. Панарин. — Москва : Поколение, 2006. — 553 с.
4. Попов И. Война будущего: взгляд из-за океана: военные теории и концепции современных США / И. Попов. — Москва : Транзиткнига : АСТ : Астрель, 2004. — 443, [1] с.
5. Гегель. Энциклопедия философских наук, т. 1. Москва, 1962. — С. 380.
6. Сенченко О. Діалектика Гегеля — філософський базис для ведення інформаційних війн у соціальних системах // Вісник Книжкової палати. — № 6. — 2015. — С. 41—45.
7. Кочетков А. П. Нужна ли России идеология в XXI веке. — Москва : Ин-октаво, 2004. — 212 с.
8. Лісовий В. Культура — ідеологія — політика. — Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1997. — С. 59.

9. Амосов Н. Идеология для Украины. — Київ : DEMID, 1997. — 40 с.
10. Рормозер Г. Кризис либерализма / Пер. с нем. — Москва : РАН Институт философии, 1996. — 292 с.
11. Хомский Н. Прибыль на людях / Пер. с англ. Б. М. Скуратова. — Москва : Практикс, 2002. — 256 с.
12. Боярский П. К. (О. Бойдунік). Национальный солидаризм. — Львів, 2000. — С. 6, 10.
13. Сенченко М. Четверта світова "інформаційно-психологічна" війна. — Київ : Вид. МАУП, 2006. — 64 с.
14. Mann S. R. Chaos Theory in Strategic Thought // Parametes. — Autumn, 1992.
15. Bremmer I. Democracy in cyberspace: what information technology can and cannot do // Foreign Affairs. Nov./Dec. 2010. — V. 89. — № 6. — P. 86—92.
16. Раскин А. Информационное противоборство в современной войне / Раскин А. В., Тарасов И. В. // Информационные войны. — № 4 (32). — С. 2—6.

В статье произведен анализ и обобщены аспекты использования идеологий для создания конфликтов в социальных системах. Предложено и аргументировано авторское понимание применения диалектики Гегеля для ведения информационных войн. Приведены примеры использования идеологий для создания конфликтов, результатом разрешения которых является новый мировой порядок.

In the article an analysis is produced and the aspects of the use of ideologies are generalized for creation of conflicts in the frames of society. Offered and argued author understanding of application of dialectics of Hegelya for the conduct of informative wars. The examples of the use of ideologies are resulted for creation of conflicts, the result of permission of which is a new world order.

Надійшла до редакції 20 липня 2015 року

ЗА РУБЕЖЕМ

УДК 021.7:004.77(1-87)

Сергій Ростоцев,
аспірант кафедри документознавства та книгознавства
Харківської державної академії культури

Закордонний досвід інтернет-маркетингової діяльності бібліотек

У статті відображено результати контент-аналізу тематичної структури потоку статей англomовних бібліотекознавчих журналів, які містять публікації щодо інтернет-маркетингу.

Ключові слова: інтернет-маркетинг у бібліотеках, інформаційні продукти і послуги, закордонний досвід, просування, поширення, персонал, користувачі, процеси, фізичне оточення, бюджет.

Використання інструментів інтернет-маркетингу для успішного просування якісних онлайн-продуктів і послуг вітчизняних бібліотек є неодмінною умовою підвищення їхньої конкурентоспроможності на світовому інформаційному ринку. Вивчення зарубіжного досвіду освоєння маркетингового інструментарію в бібліотечній сфері дає змогу виявити найефективніші механізми і моделі його впровадження. Цю проблематику вивчали В. Ключев, О. Ястребова [3], І. Суслон

ва [5]; особливості реалізації технологій інтернет-маркетингу відображені в працях І. Литовченко [4], Ф. Віріна [1], А. Кір'янової [2] та ін. Проте концептуальні засади формування маркетингу в онлайн-діяльності бібліотек ще недостатньо розроблено.

Мета статті — дослідження зарубіжного досвіду застосування веб-маркетингового інструментарію у діяльності книгозбірень щодо позиціонування на ринку власних інформаційних продуктів і послуг.